

SERIE
GRENSMAAS

DOOR VIKKIE BARTHOLOMEUS
EN ERIC VAN DORST

De grillen van de Maas

Het mocht nooit meer gebeuren, hoogwater zoals in 1993 en 1995.

Rivierkundige Ron Agtersloot uit Beesel focust zich sinds die overstromingen op het doorgronden van de grillen van de Maas. Hij is dé autoriteit in Limburg op het gebied van rivieranalyses.

MAASTRICHT

De eerste seconden lijkt er weinig aan de hand. Op de satellietbeelden van de Maas ten zuiden van Maastricht gedraagt de rivier zich voorbeeldig, ook al simuleert het computermodel stevig hoogwater. Het land aan de oevers wordt opgeslurpt, maar de Maas houdt haar kolkende watermassa verder redelijk in toom. Het water stijgt en stijgt gestaag, tot: pats, een overstroming! In een mum van tijd is een groot deel van de oostkant van de stad lichtblauw; het water rukt ongenadig hard op. De animatie laat nauwkeurig zien hoe het water zich een weg zoekt, hoeveel huizen onder water staan, hoe groot de ravage is.

Onheilspellend maar realistisch zijn de beelden. „Dit is heel extreem, dit hebben we nog nooit meegemaakt. Maar het gaat een keer optreden. Punt.” Rivierkundige Ron Agtersloot is helder: dit zijn geen droombeelden. Hij heeft animaties gemaakt van hoogwater op verschillende plekken in Limburg bij een waterafvoer van 4000 kuub per seconde, een hoogwater risico dat eens in de 1250 jaar voorkomt. De computermodellen zijn gemaakt om letterlijk in beeld te krijgen wat er gebeurt. „Het water-

schap kan zo bijvoorbeeld precies zien waar het eerst zandzakken nodig zijn.” De animatie zou in principe ingezet kunnen worden zodat bewoners realtime kunnen zien over hoeveel uur hun kelder onder zal lopen, wanneer ze hun huis moeten verlaten.

Dobbelsteen

Agtersloot is ervan overtuigd dat het ooit gaat gebeuren. Maar wanneer? De hoogwaterdoelstelling van de Grensmaas is dan wel net gehaald (bescherming tot een overstroming van eens in de 250 jaar), de prognoses worden alweer bijgesteld. Nieuwe klimaatscenario's en neerslagmodellen maken een gigantische waterafvoer van 4000 kuub - grofweg een derde meer dan bij het hoogwater in 1993 en 1995 - simpelweg reëel. Al blijft het altijd gissen. „We meten sinds 1911 de afvoer bij Borgharen, zeg maar honderd jaar. En dan moet je uitspraken proberen te doen over een situatie die eens in de 250 jaar voorkomt. Dat is al lastig genoeg, laat staan dat ik iets moet zeggen over de kans van 1 op 1250. Als ik 1250 jaar meetgegevens zou hebben, zou ik het wel weten. Ik vergelijk het wel eens met een dobbelsteen, die laat zich ook niet sturen. Je wilt wel: als je een keer of zestien, zeventien gegooid hebt, zit daar met 95 procent zeker-

„**Dit is heel extreem, dit hebben we nog nooit meegemaakt. Maar het gaat een keer optreden. Punt.**”

Ron Agtersloot

Rivierkundige Ron Agtersloot dreigt het uitzicht op 'zijn' Maas kwijt te raken. FOTO JOHN PETERS

heid een worp van zes bij. Maar als je maar vijf keer met een dobbelsteen kunt gooien, heb je een veel beperkter beeld. Dan is kansberekening nog niet zo gemakkelijk.”

Onder water

Sinds een jaar of twintig is hij betrokken bij de plannen voor de Grensmaas (Zuid-Limburg) en de Zandmaas (Midden- en Noord-Limburg). Hij wordt door Rijkswaterstaat, Waterschap Limburg en het Consortium Grensmaas geraadpleegd bij allerlei plannen voor de rivier. Hij noemt zichzelf lachend „volledig beroepsgeformeerd”. Toen hij vanuit het westen naar Limburg verhuisde, zocht hij bewust een huis dat in 1993 en 1995 onder water had gestaan. „Ik wilde zo dicht mogelijk bij de Maas wonen.” Of, om een Engelse variant van het

gezegde de daad bij het woord voegen te gebruiken: „Put your house where your mouth is”. Beesel is het geworden; een oude woning met prachtig uitzicht over de Maas. Als jongetje van acht wist Agtersloot al dat hij waterbouwkundig ingenieur wilde worden. „Geen idee hoe ik daarbij kwam. Ik vond het leuk om met water en zand te spelen.” Hij studeerde eerst wiskunde voordat hij zijn jeugdroom waarmaakte; die achtergrond komt hem bij het maken van computermodellen nu goed van pas.

Hij is tevreden, trots zelfs over het verloop van het Grensmaasproject. „Eigenlijk boetsen we met het land om de rivier een beetje te sturen.” De Grensmaas is - zelfs met de verwachte klimaat effecten - de komende decennia voldoende betrouwbaar, stelt hij. Dat komt mede

doordat Nederland besloten heeft niet afhankelijk te willen zijn van België. „Maar inmiddels is er aan Vlaamse kant zo veel gebeurd dat het van de zotte zou zijn om dat niet mee te rekenen. Door de Belgische maatregelen hebben we al een flink voorschot genomen op de klimaat effecten.” Er blijven wel wat zwakke plekken waar in de toekomst extra maatregelen nodig zullen zijn: Vissersweert, Roosteren, Grevenbicht. „En Maastricht is een gevoelig punt.” Een lastige opgave, want hier valt nauwelijks nog ruimte voor de rivier te winnen. Een geul achter Borgharen is een serieuze optie. „Dat levert een waterstandsverlaging van vijf tot tien centimeter op. Maar dan wordt Borgharen ook echt een eiland en moet je daar de infrastructuur op aanpassen.”

Zandmaas

Voor het gebied van de Zandmaas zullen de komende decennia meer maatregelen nodig zijn, verwacht Agtersloot. Dat is niet gemakkelijk, want ook hier is weinig ruimte. „De Grensmaas is 80 procent rivierverruiming en 20 procent kadeverhoging. De Zandmaas is bijna andersom.” Hij durft kritisch te kijken naar de aanpak van de Zandmaas. Er is na de hype van 1993 en 1995 misschien iets te hard door het Rijk geroepen dat 70 procent van de bevolking snel veilig moest zijn; dijken in grotere plaatsen zijn daardoor wellicht iets te overhaast aangelegd zonder goed naar het grottere geheel te kijken. „Was dat politiek gezien nou een handige uitspraak? Je hebt

„**Eigenlijk boetsen we met het land om de rivier een beetje te sturen.**”

Ron Agtersloot

daarmee een dusdanige absolute grens gesteld zonder dat de gevolgen goed overzien werden.” De normen zijn namelijk inmiddels bijgesteld; bestaande dijken moeten worden verhoogd maar dat kan niet allemaal tegelijkertijd. „De kleinste dorpjes hebben straks een hogere bescherming, waardoor plaatsen als Roermond en Gennep eerst overstromen en als badkuip fungeren voor kleine dorpjes als Beesel.”

Realistisch

Het is wrang, want in de komende dijkverstevingen van de Zandmaas zit ook de dijk bij Beesel. Hij houdt rekening met een verhoging van 1,80 meter; weg uitzicht over de Maas. „Dat is hartstikke zuur!” In Kessel hebben bewoners collectief afgezien van hun recht op hoogwaterbescherming. Ze vinden een extra muur van 1,80 meter boven op de bestaande dijk niet acceptabel. Een sympathiek en realistisch initiatief, vindt Agtersloot. De ingrepen in het landschap en de investering moeten enigszins in verhouding blijven, vindt hij. Het Rijk heeft een kans op overliden door hoogwater van 1 op de 100.000 per jaar als aanvaardbaar gesteld. „We kunnen ons best doen de Maas te reguleren, maar 100 procent veiligheid bestaat niet. We kunnen ook het aantal verkeersdoden beperken door iedereen een tank te geven. Maar is het je dat waard? We moeten enig risico accepteren. Ik zou er prima mee kunnen leven als ik eens in de vijftig jaar water in mijn woonkamer zou hebben.”